

14. HAFTA

TUR182

TÜRK DİLİ II

KBUZEM

Karabük Üniversitesi

Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

Konu Başlıkları

1. Bilimsel Yazma Teknikleri

1. Bilimsel Araştırma Nedir?

1.1. Üslup

1.2. Kaynak Gösterimi

1.3. Kaynakça

Temel Kavramlar

Bu bölümde

- Bilimsel araştırma nedir,
- Bilimsel araştırmada üslup nasıl olmalıdır,
- Göndermeler ve kaynak gösterimi nasıl olmalıdır, konuları ele alınacaktır.

Bilimsel Yazma Teknikleri

Bilimsel Araştırma Nedir?

Bilimsel araştırma, konu kaynaklarına bağlı kalınarak belli bir plan ve metot izlenerek gerçekleştirilen çalışmalardır. Bilimsel yazıların en çok bilinen türleri konferans metni, bildiri ve rapordur. Bilimsel araştırma, özenle oluşturulması gereken, bilimsel yöntemlerle ve bilimsel amaçla ortaya konan çabaların bütünüdür. Bilimsel yöntemlerle oluşturulan bir yazı, sadece yazarın duygu ve düşüncelerinin ifadesinin ötesinde, başka bilimsel kaynakların da incelenmesini ve yararlanılmasını zorunlu kılan bir yazı olması sebebiyle bir süreç gerektirmektedir. Bu süreç, bilimsel bir araştırmaya neden gerek duyulduğu sorusunun bir cevabıdır. Her şeyden önce, araştırma için seçilen konu hakkında bilim dünyasında bir ihtiyaç oluşması gerekir. Böyle bir gereklilik oluştuğunu düşünen araştırmacı için süreç bundan sonra başlar.

Bilimsel araştırma, süreci çalışılacak konuya karar verilmesi ile başlar. Seçilecek konu, çözümüne ihtiyaç duyulan bir problem olmalıdır. Araştırmacı, problemle ilgili hipotezler kurabilmeli, sorular sorabilmelidir. Dolayısıyla seçilecek konu araştırılabilir olmalıdır. Konun belirlenmesinde kaynaklar da önemlidir. Seçilen konu ile ilgili yeterli kaynak ve malzemenin varlığı veya elde edilebilecek durumda olduğu bilinmelidir. Aksi takdirde kaynak ve malzeme yetersizliği araştırmayı çıkmaza sokabilir.

Zaman kaybını önlemek açısından araştırmaya başlamadan önce konu ile ilgili bir hazırlık yapmak gereklidir. Araştırmacının seçtiği konuyla ilgili daha önce yapılmış çalışmalar varsa onları incelemesi ve kendisinin o çalışmalardan farklı olarak ne ortaya koyacağını açıkça belirtmesi gerekir. Araştırma konusu fayda ilkesine de uygun olmalıdır. Bilim dünyasına, topluma, çevreye, insanlığa yararı olmayan bir konu seçilmemelidir.

Araştırma konusunun boyutları ve çerçevesi iyi çizilmelidir. Genel bir başlık ile çalışmaya başlayan araştırmacı, süreç ilerledikçe konusunu daha derinlikli bir sınırlama içine sokmalıdır. Konuyla ilgili genel hükümler yüzeysel kalır, bilimsel yazının mantığı ile uyuşmaz.

Araştırılabilir bir konu belirlendikten sonra yapılacak ilk iş konuyla ilgili daha önce yapılmış çalışmaları belirleyip incelemektir. Böylece araştırmacının konuya katkısının ne olacağı daha da netlik kazanacaktır. Kaynak taraması, araştırmacıyı daha önce yapılmış bir çalışmayı aynen tekrarlamaktan alıkoyar. Böylece anlatıcı zaman kazanmış olur.

Konuyla ilgili kaynakları ve bilgileri yazıya dönüştürmeye artık hazır olan araştırmacı, yazının giriş bölümünde araştırmanın amacını açıkça ifade etmelidir. Araştırmanın

önemi, araştırmanın ilgili bilim dalına yapacağı düşünülen katkıdır. Katkı teorik veya pratik olabilir. Giriş bölümünde aynı zamanda çalışmanın çerçevesi çizilir.

Araştırmacının konuyu nasıl sınırladığı ve ne çerçevede, hangi yöntemle ele alacağı mutlaka belirtilmelidir. Araştırmacı ayrıca çalışmasının çerçevesini çizerken araştırılan konu açısından önemli olmakla birlikte, çalışmasına dâhil etmediği şeyler varsa, onları da belirtmelidir. Böylece araştırmacı, hazırlayacağı yazının küçük bir haritasını çıkarmış olur. Bu harita, yazının geneli hakkında bilgi vereceğinden, hem yazı boyunca kendisine, hem de okuyucuya yol gösterecektir.

Giriş bölümünün ardından araştırmacı, yazına başlar ve girişte izleyeceğini belirttiği yöntemle, sınırladığı konu ve sorduğu sorular çerçevesinde yazısını oluşturur. Araştırmacının, giriş bölümünde yapacağını vaat ettiği her şeye yazısında yer vermesi gerekir. Örneğin girişte a, b ve c maddelerinden söz edeceğini belirten araştırmacı, yazısında a, b ve c maddelerini ayrı ayrı incelemelidir. Aynı şekilde yazısının sonuç paragrafında da a, b ve c maddelerini incelediğini bir kez daha belirtmelidir. Böyle bir sistem, yazının amacından çıkmasını engeller ve kendi içinde tutarlı olmasını sağlar.

Üslup

Bilimsel araştırmalarda düşüncelerin hangi kelimelerle ifade edileceği önemli bir konudur akademik üslup, bilimsel araştırmalarda tercih edilmesi gereken bir üsluptur. Yazar, bu üslup çerçevesinde, kişisel ve duygusal ifadelerden, günlük konuşma dilinden, polemikten kaçınmalıdır. Aynı zamanda genelleyici ve belirsiz ifadeler ve kanıtlanamayacak düşüncelerin de akademik üslupta yeri yoktur. Akademik üslupta yeri yoktur. Akademik üslubun en başta gelen özelliği “kelime ekonomisi” olarak tanımlanan, anlatılmak istenilen şeyi en açık ve en az kelime ile ifade etme anlamında ki yöntemdir. Açık anlatım, dolaylı, her okuyanın ilk anda anlayamayacağı karmaşık ifadeler süslü kelimeler yerine tercih edilen bir ifade şekli olarak yorumlanabilir. Metindeki noktalama işaretlerinin kullanımı konusunda Türk Dil Kurumunun Yazım kılavuzu esas alınabilir.

Bilimsel bir yazı hazırlanırken, yazıyı şekillendiren ve bilimsel hale getiren birden fazla basamak olduğu unutulmamalıdır. İyi bir konu seçimi ve faydalı bir kaynak araştırmasının ardından, yazıya geçiş sürecinde söz konusu kaynaklardan elde edilen bilgilerin metne nasıl dahil edileceği sorusu da gündeme gelmektedir. Bilimsel çalışmalarda yararlanılan kaynaklara göndermede bulunmak dikkat edilmesi gereken en önemli noktadır. Bilim ahlakı, çalışmanın doğruluğu ve inanırılığı açısından, başkalarına ait özgün fikirlerin alındıkları kaynağın mutlaka gösterilmesi gerekir. Bilimsel çalışmalarda konu ile ilgili başka çalışmalara atıfta bulunmak, kendi görüşümüzün, nerede durduğunu vurgulamak, konuya katkımızın ne olduğunu

ortaya koymak ve konu ile ilgili araştırma yapanlara çalışılan konu ile ilgili bir çerçeve sunmak açılarından önemlidir.

Kaynakların yazı içinde ve yazı sonunda gösterimi konusunda Türkiye’de bir standart olduğunu söylemek zordur. Bilimsel yazı ölçülerini standart hale getirmek amacıyla uluslar arası yayın ve bilim kuruluşları, genel kabul gören birtakım yazım tarzları belirlemişlerdir. Bu kurallar, bilimsel yazıların güvenilirliğini, yazım tekdüzeliğini ve alıntıların düzenliliğini sağlayıcı özellikler içermektedir. Türkiye’de resmi ya da özel kuruluşlar, bu kuralların birini tercih etmekte ya da kendi özel kullanımlarını ortaya koymaktadırlar. APA: Amerikan Psikoloji Birliği (American Psychological Association), AMA: Amerikan Tıp Birliği (American Medical Association), CONSORT : (Consolidated Standards of Reporting Trials Group), ASA: Amerikan İstatistikçiler Birliği (American Statistical Association) APSA: Amerikan Politik Bilimler Birliği (American Political Science Association), MLA: Modern Dil Birliği (Modern Language Association), CHICAGO, fen bilimleri ve sosyal ve beşeri bilimler alanında, bilimsel alanların niteliğine göre genel kabul gören yazım stilleridir.

Kaynak Gösterimi

Metin içinde yazar ve tarih bilgisini vermek APA’nın (Amerikan Psikoloji birliğinin) benimsediği bir yöntemdir. Bu stil daha çok, ekonomi, işletme, eğitim, sosyoloji, psikoloji, antropoloji, siyaset bilimi ve biyoloji alanlarında tercih edilir. MLA ise, metin içinde yazar ve sayfa numarası bilgisini önermektedir. Bu stil daha çok edebiyat, tarih, felsefe, modern ve klasik diller gibi beşeri bilimler dalında kullanılır. Üçüncü bir metin içi yöntem olan numaralı sistem ise çoğunlukla kimya, bilgisayar, matematik ve fizik gibi uygulamalı bilimlerle tıp bilimleri alanında geçerlidir. Bu yöntemde metinde kaynaklar parantez içinde sırayla belirtildikten sonra aynı sıraya göre sondaki referanslar listesinde tanıtılırlar (Seyidoğlu 2003:232).

APA stili metin içinde yazar ve tarih bilgisine yer vermektedir. Herhangi bir kaynağa gönderme yapan araştırmacı, parantez içinde yararlandığı kaynağın yazarının soyadı ve kaynağın yayın tarihi bilgisini metin içinde verir. MLA stilinde ise kaynağa atıf yapıldıktan sonra parantez içinde yazar soyadı ve yararlanılan bilginin yer aldığı sayfa numarası bilgileri yer almaktadır. Her iki stilde de yazı içinde gönderme yapılan tüm kaynakların, çalışmanın sonunda yer alan kaynaklar bölümünde bütün künye bilgileri ile alfabetik olarak verilmesi gerekir.

Farklı yöntemlere rağmen son yıllarda, Türkiye’deki dergicilikte ya da çeşitli kurumlarda bu iki sistemi birleştiren bir sistem daha çok tercih edilir olmuştur. Yazarın soyadı, eserin yayım tarihi ve alıntının yapıldığı sayfa numarasını belirtmek pek çok editör tarafından kabul görmekte ve bu sistem giderek yaygınlaşmaktadır.

APA stili ili ilgili ayrıntılı bilgi için *Manual of the American Psychological Association*; MLA stili için de *MLA Handbook for Writers of Research Papers* adlı yayımlara bakılabilir.

ÖRNEK 1:

“Araştırmacı eserdeki bilgileri seçip alıp kaydederken aynı zamanda zihinsel kayıt yapmak ve konu hakkında yeni düşünceler geliştirmek suretiyle zihinsel birikimini artırır.”(Cebeci 1997:71)

Bazen de yazar ismine metin içinde göndermede bulunabilir. O zaman alıntının sonunda yazar bilgisini tekrar etmeye gerek yoktur.

ÖRNEK 2:

Cebeci’ye göre “Araştırmacı eserdeki bilgileri seçip alıp kaydederken aynı zamanda zihinsel kayıt yapmak ve konu hakkında yeni düşünceler geliştirmek suretiyle zihinsel birikimini artırır.”(Cebeci 1997:71)

Metin içinde kaynağa işaret etme yöntemi sadece bu stille sınırlı değildir. Bu yöntemle göre daha geleneksel olan dipnot kullanımı da tercih edilmektedir. Kitap ya da makale gibi basılı kaynaklarda her iki yöntem de kullanılır. Dipnotlu metot, kitap veya benzer nitelikli hacimli çalışmalarda yaygın olarak kullanılır. Buna karşılık, paragraf kaynak gösterme yöntemi kısa araştırmalar ve bilimsel makaleler için daha çok tercih edilir. Bu yöntemde her sayfada başvuru kaynağı, numara sırasına göre o sayfanın altında bir çizgi çekilerek sırayla açıklanır. Dipnotu göstermek için kullanılan rakamlar, metinde ilgili kelimenin üzerine yazılır ancak bilgisayarla yazımda dipnotun yazımı ve yerleştirilmesi otomatik biçimde yapılır. Dipnotlar çalışma boyunca baştan sona süreceği biçimde numaralandırılır, birden fazla dipnot numarası yan yana konulmaz.

Bir kitabı dipnotta ilk kez tanıtırken verilecek ilk bilgi yazar adıdır. Yazarın önce adı sonra soyadı yazılır ki bu bibliyografyada kaynak göstermeden farklıdır. İsimlerin yalnızca baş harfleri büyük olmalıdır, unvan belirtmeye gerek yoktur. Dipnotta kitap başlığı italik yazılır bağlaçlar dışında kitap başlığındaki kelimelerin yalnızca baş harfleri büyük harfle yazılmalıdır.

Kitabın baskı sayısının özellikle de gözden geçirilmiş baskıların mutlaka belirtilmesi gerekir. Kitap başlığından sonra yayım bilgilerine yer verilir. Yayım bilgileri, basım yeri, yayım evi ve yayım tarihinden oluşur. Kaynağın tanıtıcı bilgilerden sonra sayfa numarası yazılır. Yararlanılan kaynak dergide yer alan bir makale ise, makalenin başlığı tırnak içinde verilir. Derginin adının belirtilmesinin ardından makalenin hangi ciltte ve derginin hangi sayısında yer aldığı ve sayfa aralığı numara sırasıyla verilmelidir.

İlk kez dipnotta geçen bir kaynağa yeniden başvuru yapıldığında, o kaynak hakkındaki tüm bilgiler yinelenmez. İkinci ve daha sonraki başvurularda, yalnızca yazarın soyadı ile sayfa numarasını göstermek yeterlidir. Bir yazarın birden fazla çalışması kaynak gösteriliyorsa, karışıklık olmaması açısından, yazar soyadından sonra çalışmanın başlığı da kısaca yazılabilir. Aynı soyadı taşıyan iki ayrı yazardan söz ediliyorsa, yine karışıklığın önlenmesi açısından, ikinci başvuruda yazarların ilk adları da yazılabilir. Yazar, kaynağını dipnotta gösterdiği bir yayına, arada yeni bir kaynak göstermediği durumda adı geçen eser ya da adı geçen makale karşılığında age. ve agm. ya da agy. gibi kısaltmalar kullanarak sayfa numarasını verebilir.

ÖRNEK 3:

Rauf Arıkan, Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama, 4. basım, Ankara: Asil Yayınları 2004 s.48 (Rauf Arıkan'ın kitabına ilk kez başvuruluyor yapılıyor.)

Rauf Arıkan, s.55. ya da age, s.55 (Rauf Arıkan'ın kitabına yeniden başvuruluyor.)

Bazen Latince kısaltmalarda kullanılır: İbidem'in kısaltması olan ibid. "aynı yerde" anlamına gelir. Yukarıda ifade edilen adı geçen eser/makale/yayın düzeni ibid içinde tekrarlanır. Yazar bir kaynağa başvuru yaptıktan sonra, araya başka bir dipnotu girmeden o esere yeniden başvurursa ibid. ifadesinden sonra sayfa numarası vermesi yeterlidir. Opus citatum, opera citato ifadesinin kısaltması olan op. cit. "adı geçen eser" anlamına gelir. Araya başka kaynaklar girdikten sonra, önceki bir kaynağın değişik sayfasına başvuru yapıldığında kullanılır.

Yazar soyadından sonra yazılır ve sayfa numarası onu izler. Loc.cit., Latince Loco citato' dan gelir ve "yukarıda geçen yer" anlamındadır. Araya başka kaynaklar girdikten sonra bir çalışmaya yeniden başvuru yapıldığı durumda tercih edilir. Fakat başvuru bir önceki ile aynı sayfaya olmaktadır. Op.cit.te ikinci kez değişik bir sayfaya başvurulmakta ancak loc.cit. Kısaltması yazar soy adından sonra yazılır ve sayfa numarasının belirtilmesi gerekmez. Bu tür Latince kısaltmalar, sosyal bilimlerden çok fen bilimleri alanında kullanılmaktadır.

Dipnotta kaynak gösterme yöntemi, son yıllarda kaynak gösterme işlevinden çok yazarın, metinde geçen bir konu hakkında ayrıntılı bilgi vermek istediği durumlarda kullanılmaktadır. Yazarın dipnot sistemini, kaynak göstermek yerine, bütünlüğü bozmayacağını düşündüğü ek bilgiler ve özel açıklamalar yapmak için tercih etmesi daha doğrudur.

Kaynakça

Gerek dipnotta kaynak gösterme gerekse de paragraf içi kaynak gösterme yöntemlerinde, çalışmanın sonunda gönderme yapılan kaynakların tam künyelerinin

yer aldığı bir kaynakça listesi sunulmalıdır. Metnin içinde, kısaltma ifadelerle yer alan bilginin tamamı, ayrıntılı olarak bu bölümde verilir. Kaynaklar yazar soyadına göre ayrıntılı olarak sıralanır.

Kaynakça listesinde yer alacak olan eser tek yazarlı ise, önce soyadı yer alacak şekilde yazılır. Eserin iki yazarlı olması durumunda kaynakçada her ikisinin ismini de yer verilebilir, ancak kaynakta ilk olarak yazar soyad-ad olarak, ikinci yazar ad-soyad olarak girilir. Üçten çok yazarlı eserlerde ise ilk isimden sonra “ve diğerleri” anlamına gelen vd. kısaltması kullanılır. Eserin yayım yılı, başka baskıları da olabileceği dikkate alınarak, alıntının güvenilirliği açısından mutlaka belirtilmelidir. Eser adı, yazar adı, soyadı ve eserin tarih bilgisinden sonra gelmelidir. Eser, bir kitap ya da ise italik yazılmalıdır, makaleler tırnak içinde belirtilmelidir.

Dergi makaleleri kaynak gösterilirken, yazarın soyadı, adı ve parantez içinde tarih belirtilmesinin ardından tırnak içinde makalenin yer aldığı derginin ismi, cilt numarası ve makalenin dergideki sayfa aralığı yazılır. Bir eseri yayıma hazırlayan, derleyen, çeviren ya da esere editörlük yapanların kaynakçada mutlaka vurgulanması gerekir. Çeviri bir eserin orijinalinin yazarı, yazar ad ve soyadı bilgileri içerisinde yer alırken, eseri çeviren kişi, eserin adı belirtildikten sonra *çev.* ibaresi ile yer almalıdır. Eser editörlüğü ya da derlemesi *ed.*, *haz.* ya da *der.* kısaltmaları ile belirtilmelidir. Kaynak gösterilirken eserin bu konudaki niteliğini vurgulamak önemlidir. Eserin kapağında geliştirilmiş ya da düzenlenmiş yeni baskı ifadesi yer alıyorsa, kaynak gösterilirken mutlaka baskı sayısına da yer vermek gereklidir. Çünkü bu ifadeler, esere yeni katkılarının olduğu anlamına gelir, dolayısıyla verilen sayfa numarasında da daha önceki baskılara göre farklılık oluşabilir. Kullanılan kaynakta eserin yayım yeri belirtiliyorsa yazılmalıdır, belirtilmiyor ise *yy.* İbaresini konabilir ki bu “yayım yeri yok” ifadesinin kısaltılmasıdır. Benzer şekilde yayımcı ya da yayınevinin ismi de kullanılan kaynakta yer alıyorsa belirtilmelidir. Yer almıyorsa *yy.* (yayımcı/yayınevi yok) ibaresi konabilir. Kaynakça listesinde kitap yayımını gösterirken sayfa numarası belirtmek gerekmez, ancak makale yayımını kaynak gösterirken makalenin yer aldığı sayfa aralığının mutlaka belirtilmesi gereklidir. İnternet belgelerine ve elektronik kaynaklara başvuru yönteminde, yazar soyadı, belge tarihi, belge başlığı ve protokol ve erişim adresinin yazılması gerekir.

ÖRNEK 4:

- Tekin, Talat, (2008), Orhon Yazıtları, Ankara: Türk Dil Kurumu
- Can, Ufuk (2007) “Özdemir İnce ile bir söyleşi” <http://www.kultursanat.com.tr>
- Ergin, Muharrem, (2007), *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, Bayrak Basım/ Yayın/

Tanıtım

Uygulama

1. MLA stiline göre metin içinde kaynak gösterimi aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir? (Örnek yazar adı: Mehmet Fuad Köprülü)

- A) (Mehmet Fuad 1945: 76)
- B) (Köprülü 1945: 76)
- C) (Köprülü, Mehmet Fuad 1945: 76)
- D) (Köprülü 1945)
- E) (Köprülü: 76)

2. Kaynakçada aşağıdaki bilgilerden hangisine yer verilmez?

- A) Eserin adı
- B) Yayın evi adı
- C) Basm Tarihi
- D) Eserin toplam sayfa sayısı
- E) Eserin basıldığı il

3. "Bütünden parçaya, tümelden tikele, genelden özele gidiş yöntemi" aşağıdaki kavramlardan hangisidir?

- A. Tümdengelim B. Hipotez testi C. Gözlem D. Örnekleme E. Tümevarım

Kaynakça

- Demir, Nurettin, Yılmaz Emine, Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım, Nobel Basım Dağıtım, Ankara, 2009.

- Zeynep Korkmaz, Ahmet B. Ercilasun, Tuncer Gülensoy, İsmail Parlatır, Hamza Zülfikar, Necat Birinci, Türk Dili ve Kompozisyon, Ekin Kitabevi, Ankara, 2005.
- Zeynep Korkmaz, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, 1.Cilt, TDK Yayınları, Ankara, 2005.
- Editör Ceyhun Vedat Uygur, Yaşar Öztürk, Şerif Kutludağ, Şenel Çalışkan, Aliye Tokmakoglu, Üniversiteler İçin Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım, Kriter Yayınevi, İstanbul, 2008.
- Ertuğrul Yaman, Mehmet Köstekçi, Üniversiteler İçin Örnekli-Uygulamalı Türk Dili ve Kompozisyon, Gazi Kitabevi, Ankara, 2000.